

Isusovac Matteo Ricci (1552. — 1610.) — apostol Kine

Uz 450. obljetnicu rođenja

Vladimir HORVAT*

Sažetak

Nakon uvoda u kojem autor ističe da je želju sv. Franje Ksavera da kristijanizira Kinu ostvario njegov redovnički subrat, isusovac Matteo Ricci koji se rodio 6. listopada 1552., nepuna dva mjeseca prije Ksaverove smrti, slijedi prikaz Riccijeva životnog puta. Iz rodne Macerate roditelji su ga poslali u Rim na studij prava, a on je 1571. stupio u isusovački novicijat. Tijekom studija filozofije i prirodnih znanosti zamolio je poglavare da ga pošalju u misije. To mu je bilo i omogućeno. U Goi je studirao teologiju te je 1580. godine zaređen za svećenika. Zatim je poslan u Maccao odakle je 10. rujna 1583. godine ušao u Kinu s o. Ruggierijem. Dobro je naučio kineski jezik pa je mogao pisati knjige i držati predavanja o prirodnim znanostima, matematici i zemljopisu, kao i o kršćanstvu, što je Kineze zanimalo. Nekoliko puta mijenjao je boravište dok nije na carev poziv došao 1601. u Peking. Intuitivno je osjetio da je jedina prava misijska metoda inkulturacija. Posve se prilagodio kineskim učenjacima mandarinima. Cijenio je kinesku kulturu, filozofiju i religiju. Uočio je povezanost konfucijanizma i kršćanstva te uveo obrede na kineskom. Postao je most između dviju međusobno nepoznatih kultura. Kini je donio zapadne znanosti i kršćanstvo, a Zapadu nove znanstvene spoznaje o Kini te omogućio dijalog i međusobno obogaćivanje. Kinezi ga zovu Li Madou, smatraju ga najuglednijim strancem koji je ikad boravio u Kini, dolaze na njegov grob, a uvršten je i u kinesku nacionalnu enciklopediju.

Uvod

Talijanski isusovac o. Matteo Ricci veliki je sluga Božji, koji je bio spreman poduzeti najveće napore i podvige — kao pravi Božji podvižnik — kako bi ispunio

* Prof. dr. sc. Vladimir Horvat, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb. Ovaj članak je prošireno predavanje održano u Udruzi za kineski jezik i kulturu 10. svibnja 2002. godine u Zagrebu u okviru redovite mjesečne tribine ove Udruge, uz pomoć njezina predsjednika prof. dr. sc. Vladimira Čepulića. Autor zahvaljuje njemu kao i dr. med. Ivi Borovečkom za poslanu građu.

Isusov nalog da se Evanđelje propovijeda do na kraj Zemlje — pa i u Kini. Rođen je 6. listopada 1552. godine u Macerati, gradu koji se nalazi u pokrajini Piceno, oko 25 kilometara jugozapadno od Loreta. Zanimljivo je spomenuti da se je Ricci rodio samo dva mjeseca ranije nego što je umro njegov subrat sv. Franjo Ksaverski (3. prosinca 1552.), veliki apostol Indije i Japana. Znakovito je i to da je Franjo Ksaverski umro na otoku Sancianu (zapravo Shangchuan — čitaj: Šangčuan), na ulazu u Kinu koju je želio kristijanizirati, uvjeren da će zatim i Japan lakše primiti kršćanstvo. Franjo Ksaverski ipak — unatoč žarkoj želji — nije uspio ući u Kinu. Providnost se tek trideset godina nakon Ksaverove smrti pobrinula da Matteo Ricci uđe u Kinu, da konačno djeluje i na samom carskom dvoru u Peking u te postane veliki apostol Kine. Premda je umro davno, 11. lipnja godine 1610., Riccijev se grob i danas nalazi u Peking u. Matteo Ricci poznat je, priznat i veoma cijenjen diljem svijeta, pa i u Kini s kineskim imenom Li Madou te nadimkom »mudrac sa Zapada«.

Zanimljiv životni put Mattea Riccija

Obitelj Ricci bila je jedna od triju najuglednijih u gradu Macerati, a Matteoov otac Ivan Krstitelj bio je ljekarnik i gradonačelnik. U rodnom je gradu Matteo započeo svoje školovanje. Isusovci su u spomenutom gradu otvorili kolegij u svibnju 1561. godine pa je Matteo srednju školu završio kod njih.¹ Zatim su ga roditelji kao šesnaestogodišnjaka poslali 1568. godine u Rim na studij prava kako bi u životu mogao postići što višu karijeru u državnoj ili crkvenoj upravi. Matteo je savjesno studirao. Postao je član Marijine kongregacije koja je 1563. bila osnovana u glasovitom isusovačkom Rimskom kolegiju vodeći intenzivan duhovni život. (Od 1967. godine Marijine se kongregacije nazivaju Zajednice kršćanskog života te djeluju pod vodstvom isusovaca diljem svijeta, pa i kod nas).

Matteo je u takvom ozračju osjetio poziv da postane redovnik, i to isusovac. Njegov se otac tome protivio te je krenuo na put kako bi ga odgovorio ili spriječio, ali se putem teško razbolio. Otac je u tome vidio Božju kaznu pa je pristao da njegov sin ostvari svoje zvanje. Tako je 15. kolovoza 1571. godine Matteo stupio u rimski isusovački novicijat koji se nalazio pokraj crkve sv. Andrije na Kvirinalu.

Godine 1572. započeo je studij svetih i svjetovnih znanosti u spomenutom Rimskom kolegiju, gdje je kasnije posebno specijalizirao matematiku, fiziku, astronomiju i prirodne znanosti pod vodstvom tada najpoznatijeg profesora o. Christophusa Klausa ili latinski Claviusa, »kralja matematičara«.² Zanimljivo je inače spomenuti da je na njegov prijedlog načinjen novi, gregorijanski kalendar koji je zamijenio stari julijanski. Godine 1577. Matteo je ponovio već prije izraženu želju da postane misionar na Dalekom istoku, što je smatrao svojim drugim zvanjem.³

1 Usp. BORTONE, Fernando S. J., *P. Matteo Ricci S. J. II »saggio d'Occidente«*, Roma, 1965., 15.

2 STÜRMER, Ernst, *Vorstoss zum Drachenthron*, Missionare, die Geschichte machten: Matteo Ricci (China), Mödling, St. Augustin, 1978., 61.

3 Usp. BORTONE, Fernando., nav. dj., 51.

Mnogi su mladi isusovci u to vrijeme pisali o. Generalu molbe da ih pošalje u Indiju, pa u Generalnom arhivu Družbe Isusove u Rimu postoji velika zbirka takvih molbi. Službeno su dobile naziv »Indipetae« (od *Indiam petere*, tj. tražiti, moliti Indiju). Ta je arhivska građa sređena, počevši od 1583. godine. General Everard Mercurian (1573.–1580.) ispunio je želju Ricciju i još trinaestorici njegovih drugova. S blagoslovom pape Grgura XIII. krenuli su iz Rima 18. svibnja 1577. u Đenuvu te potom brodom u Lisabon, odakle je svakog proljeća polazila lađa za Indiju. Iz Lisabona su krenuli 24. ožujka 1578. godine te nakon šest mjeseci naporne i opasne plovidbe stigli 13. rujna u Gou. Tu je Ricci studirao teologiju i primio svećenički red 26. srpnja 1580. godine. Nakon završenog teološkog studija (1582.) poslali su ga poglavari u portugalsku koloniju Macao, koja je bila na kineskom teritoriju, da se tamo studijem i molitvom pripravi za konačan ulazak u Kinu.

Ulazak u Kinu i počeci djelovanja

U Macau se je mladi pater Ricci pridružio iskusnijem talijanskom patru Ruggeriju koji je u Macao došao već u srpnju 1579. Nakon tri uzaludna pokušaja, 10. rujna 1583. godine, ušli su njih dvojica napokon u Kinu.⁴ Dobili su dopuštenje za boravak u gradu Šiaočinu (zapravo Zhaoqing — čitaj: Džaoćing) te su tamo ustanovili prvu misiju koja je zatim postala rezidencija — kako to isusovci nazivaju svoje stalne kuće boravka i djelovanja. Isusovci su u Kini godine 1583. zamijenili svoje svećeničko ruho odjećom budističkih monaha bonaca kako bi Kinezima postali što prihvatljiviji. Svoju prvu crkvu u Kini isusovci su posvetili 1585. uz svoju rezidenciju u spomenutom gradu Šiaočinu.

Ricci je ubrzo uvidio koliko su Kinezi oduševljeni njegovim poznavanjem znanosti koje njima nisu bile dostupne. Mnogi su učenici Kinezi dolazili gledati njegove prizme i razne satove (na pero, s njihalom, sunčani sat), a posebice su se zanimali za njegov *Zemljovid svijeta* koji je objavio u tri izdanja (1584., 1599. i 1604.). To je djelo inače objavljeno i u četvrtom, »carskom izdanju«⁵ godine 1608.

Matteo Ricci piše knjige na kineskom

Ricci je tako dobro naučio kineski da je počeo pisati i knjige na tom jeziku. U tom su mu bili od velike pomoći kineski prijatelji, učenjaci–obraćenici, osobito Pavao Xu Guangqi (Ši Guangći), koji je živio od 1562. do 1633. On je s Riccijem prevodio i spise o europskoj znanosti i o kršćanstvu. Spomenuti je obraćenik bio državnik visokoga položaja — ministar carskog ceremonijala i odgojitelj prijestolonasljednika, vojni strateg te jedan od najvećih kineskih znanstvenika toga do-

4 Ricci je svoj ulazak u Kinu i tamošnje djelovanje sam opisao. Usp. *Fonti Ricciane: Storia dell'introduzione del Cristianesimo in Cina*, scritta dal P. Matteo Ricci S. J., edita e commentata dal P. Pasquale M. D'Elia S. J., Roma, vol. I, 1942; vol. II e III, 1949.

5 GENTILI, Otello, *L'apostolo della Cina, p. Matteo Ricci S. J. (1552.–1610.)*, Vaticano,³ 1982., 247.

ba. Istaknuo se je kao matematičar i astronom reformiravši zajedno s isusovcem Adamom Schalom (koji je u Kinu stigao 1622.) kineski kalendar. Pavao Xu Guangqi bio je i vrstan agronom te autor enciklopedije o kineskoj agronomiji u 60 svezaka. Važno je spomenuti da je Pavao Xu kao laik osnovao misiju u Šangaju te je bio veliki zaštitnik kršćana u vrijeme kratkog progona koji je uslijedio nakon Riccijeve smrti.

Matteo Ricci napisao je ukupno 21 knjigu.⁶ Po njima je postao poznat i ugledan među Kinezima te su oni rado slušali i njegovu vjersku pouku.

U Riccijevu životu u Kini značajna je 1589. godina. Naime te ga je godine novi guverner kao stranca protjerao iz Šaočina. Ricci je međutim zamolio i dobio dopuštenje da se preseli u obližnji, još veći grad Šaočeu (zapravo Shaozhou — čitaj Šaodžou). Tu je utemeljio drugu razidenciju te razvio još širi krug djelovanja imajući mnogo veći utjecaj.

Želeći se približiti Pekingu i caru, godine 1595. nastanio se u Nančanu (zapravo Nanchang — čitaj Nančang), i tamo utemeljio treću rezidenciju. Iz toga vremena potječe njegova poznata rasprava *O prijateljstvu*. Dao se osim toga i na poučavanje metode mnemotehnike ili vještine pamćenja koja je bila naročito važna za pamćenje kineskih znakova. O tome je također napisao knjigu pod naslovom *Vještina pamćenja*.

Priznavši Matteove natprosječne kreposti i sposobnosti, redovnički poglavari su mu 1. siječnja 1596. dopustili polaganje svečane profesije, odnosno posljednjih zavjeta. Zbog velikih zasluga njegov ga je provincijal imenovao 1597. poglavarom kineske misije. Tada je Ricci ostavio odijelo koje su nosili budistički monasi bonci jer je to smetalo konfucijanskim znanstvenicima — mandarinima. Ricci je zahvaljujući svojoj učenosti dospio na sam društveni vrh Kine. Odijevao se poput kineskog znanstvenika — mandarina. Dobio je i društveni status velikog znanstvenika pa je tako unatoč svojoj skromnosti iz kuće morao izlaziti u nosiljci, baš kao što su to činili i najugledniji mandarina. U Nančanu je dao završni oblik svojoj apostolskoj metodi koja je bila nova, ekumenska i misionarska. Ona se sastojala od prilagođivanja tamošnjim običajima i navikama, od predstavljanja vjere kroz znanost te od nastojanja da obrati učenjake i vladajućí sloj.

Ricci se je godine 1599. nastanio u još većem gradu imenom Nanking te je i tu osnovao isusovačku rezidenciju, četvrtu po redu, i još bliže Pekingu! Počeo je držati redovita predavanja učenim ljudima o zapadnim znanostima. Tu je objavio drugo izdanje svojega djela *Zemljovid svijeta*.

Na carev poziv — djelovanje u Peking

Car ga je 1601. godine pozvao u Peking. Taj je poziv bio pravo priznanje njegovim znanstvenim sposobnostima. U kineskom glavnom gradu Ricci je morao nastaviti sa znanstvenim radom, čak i na štetu svojih misionarskih napora. Vjero-

6 Usp. BORTONE, Fernando., nav. dj., 449–450

vao je da će, ukoliko se sve više bude ponašao kao Kinez, moći zadobiti potrebno poštovanje Kineza i tako ih lakše obratiti. Bio je dalekovidan: želio je pokazati bliskost i sukladnost kršćanstva i kineske kulture prilagođujući kršćanske obrede i teološke izričaje kineskoj tradiciji.

Unatoč njegovu silnom ugledu, ipak se relativno malen broj plemića i intelektualaca obratio na kršćanstvo. Na taj su način blijedile Riccijeve nade da će obratiti mase ukoliko uspije obratiti elitu! No, unatoč svemu Ricci je bio duboko uvjeren da je njegovo nastojanje da kršćansku radosnu vijest prilagodi kineskoj misli i kulturi jedini ispravan misionarski način. Njegovo načelo prilagodbe i inkulturacije tek je kasnije prihvaćeno kao nužno u misionarskom radu.⁷ Ricci je nastojao naviještati Evanđelje primjerom vlastitog života, posebice uljudnošću i ljubavlju prema svima.

Ricci se je trudio da tijekom svoga djelovanja odstrani od sebe svako obilježje tuđinca koji poput nekog stranog »Kulturträgers« nametljivo donosi tuđu kulturu. Ricci je znao da Kinezi cijene kulturu i znanost, pa im je uz vjeru prikazivao i dosege europske znanosti. Zahvaljujući svojoj velikoj naobrazbi stečenoj u Europi, on je kao »mudrac sa Zapada«, kako su ga nazivali, puno učinio za Kinu. Uveo je zapadnu matematiku i geometriju, naročito Euklidovu, pokazao dostignuća renesansnog zemljopisa, kartografije i astronomije. S druge strane, svojim je spisima Europi prenio, koliko je to bilo moguće, sadržaj i misli kineske kulture i civilizacije. Stoga znanstvenici smatraju da je Ricci utemeljitelj *sinologije* — znanosti koja proučava kinesku kulturu i civilizaciju. On je pripremao i portugalsko–kineski rječnik, koji je nažalost ostao nedovršen.⁸

Nova misionarska metoda — inkulturacija

Ricci je bio član tada još mladog i misionarski poletnog Reda Družbe Isusove, koji je gorljivim zamahom već djelovao u Indiji, Japanu, Africi te u objema Americama. Njegovo načelo evangelizacije bilo je: »S Kinezima postati Kinez«, a to znači da se je prilagodio kineskoj kulturi na raznim područjima: jezičnom, društvenom, intelektualnom i vjerskom...⁹ Ricci je zato preuzeo i izvanjski način života učenih mandarina, prihvatio je kineske običaje i religijske predaje koje nisu bile u suprotnosti s kršćanstvom. Sve to izazivalo je zabrinutost i kritike drugih misionara, pa i među subraćom isusovcima.

7 Usp. BETTRAY, Johannes S. V. D., *Die Akkommodationsmethode des P. Matteo Ricci S. J. in China*, *Analecta Gregoriana*, Cura Pontificiae Universitatis Gregoriana edita, vol. LXXVII, Series Facultatis missiologicae, Sectio B (n. 1), Romae, 1955.

8 FRÈCHES, José, *La sinologie*, Paris, 1975., 13.

9 BETTRAY, Johannes., nav. dj., VII–IX.

Ricci i konfucionizam

Jedna od posljedica inkulturacije bila je Riccijevo osobito poštivanje konfucionizma–najraširenijeg etičko–religioznog svjetonazora u Kini. Ricci je naime uočio sličnosti konfucionizma i kršćanstva. Kinezima se, naročito znanstvenim krugovima, svidjelo takvo kršćansko tumačenje Konfucija (551.–479. pr. K.). Tu veoma zanimljivu temu pod naslovom *Matteo Ricci i konfucijansko kršćanstvo* stručno je obradio u svojoj doktorskoj tezi na Gregorijani u Rimu godine 1974. isusovac hrvatskog podrijetla Krsto Spalatin. Točan naslov njegove teze na engleskom glasi: Christopher Spalatin, S. I., *Matteo Ricci and a Confucian Christianity*, Rome, Gregoriana, 1974.

U dodatku (Appendix B, *Matteo Ricci's Use of Epictetus' Encheiridion*) obrađuje zanimljivo pitanje o Riccijevoj upotrebi etičkog djela *Encheiridion* — *Knjige o 25 paragrafa*, koje je napisao Epiktet, grčki stoički filozof, rođen u Hierapolisu u Frigiji oko 50. g. poslije Krista, a umro oko 140. Krsto Spalatin ističe da je Ricci uočio bliskost etičkog učenja Konfucija i Epikteta, te njihovu srodnost s kršćanstvom.

Kinezi prihvaćaju Riccija i posmrtno

Kinezi su prihvatili Riccija. Očitovalo se to i prigodom njegove smrti 11. svibnja 1610. godine. Stranci koji su živjeli u Pekingu nisu, naime, prema tradiciji smjeli biti pokopani u gradu. Tadašnji isusovački poglavar u Pekingu o. De Pantoja ipak je uputio caru pismo u kojem ga izvještava o smrti svoga subrata *Li Madoua (Mattea Riccija)* koji je, *otkako je stigao u ovo veliko carstvo, sve poduzimao da nauči vaš jezik i živio je one vrline koje naučavaju vaše knjige. U isto vrijeme velikom čistoćom duha i izvanjskom čednošću tijela palio je tamjan pred oltarom Gospodara Neba i molio Ga za zdravlje Vašeg veličanstva u tankočutnoj zahvalnosti za sva Vaša dobročinstva. Osim toga, svima na Vašem dvoru, od najvišeg do najnižeg, bila je poznata njegova čestitost i vjernost. Kroz mnoge godine Li Madou živio je u sjeni Vašeg Veličanstva.* (...) Na kraju pisma isusovački je poglavar zamolio od cara komadić zemlje gdje bi pokopao Riccija, podsjećajući ga pritom na godine koje je Ricci proveo na carskom dvoru i na odlikovanja koja je primio za svoje zasluge.

Car je odgovorio kako od davnine Kinezi nisu vidjeli stranca s toliko kreposti, znanja i ljubavi prema Kinezima kao što je bio Ricci, pa je odobrio molbu i odredio prikladno mjesto za njegov grob s doličnim spomenikom.

Riccijev grob u Pekingu u burnim je kineskim vremenima bio tripud razaran, ali uvijek iznova obnavljan i čašćen. Osim toga, moramo istaknuti da se Riccijevo kinesko ime *Li Madou* nalazi među malobrojnim strancima i u kineskoj nacionalnoj enciklopediji!

Drugi vatikanski sabor prihvatio Riccija — proces za beatifikaciju

Nakon njegove smrti protivnici su ga u Italiji pred papama optuživali da je otišao predaleko u prilagodbi katolicizma Kinezima. Tu je kritiku, nažalost, službeno prihvatio i papa Klement XI. (1700.–1721.). No ipak, ovakve posmrtno osude nisu mogle okaljati ugled Mattea Riccija, predvodnika i osnivača isusovačkih misija u Kini, koji u kineskim očima i danas ostaje najugledniji stranac koji je ikada boravio u njihovoj zemlji.

Riccijev prijedlog da se i liturgija vrši na kineskom — prilagođena onim tradicionalnim pozitivnim vjerovanjima koja su sukladna kršćanskima — u ono vrijeme nije bio shvaćen niti odobren. Tako je Riccijevo ime polagano tonulo u zaborav. Tek je u novije vrijeme, kad je Crkva uvidjela nezaobilazno značenje inkulturacije, Riccijev lik započeo sve više pobuđivati pozornost jer je plodno povezivao kulture. Drugi vatikanski sabor (1962.–1965.) prihvatio je Riccijev dalekovidan prijedlog te je za cijelu Crkvu uveo narodni jezik u liturgiju.

Godine 1963. više od stotinu biskupa — koncilskih otaca — predalo je Sv. Ocu molbu da se pokrene proces za Riccijevo proglašenje blaženim. Ovaj je proces doista i pokrenut godine 1982. jer je poznato da je Ricci živio svetačkim životom, a poput sveca i umro. Postoji slika koja ga prikazuje u kineskom odijelu, s medaljonom Isusova imena IHS na prsima, uz riječi sv. Pavla: »Neka ponese ime moje pred narode i kraljeve.« (Dj 9, 15).

Znanstveni skupovi povodom 400. obljetnice Riccijeva ulaska u Kinu i Peking

Godine 1982., uz 400. obljetnicu Riccijeva ulaska u Kinu, bili su na visokoj znanstvenoj razini održani skupovi u Macerati i Rimu.

Sv. Otac Ivan Pavao II. je tom prigodom usporedio Riccija s crkvenim ocima rekavši: »Kao što su se crkveni oci postavljali prema grčko-rimskoj kulturi, tako je i Matteo Ricci bio s pravom uvjeren da vjera u Krista ne samo da ne donosi nikakve štete kineskoj kulturi, nego je obogaćuje i usavršava. (...) Nakon četiri stotine godina po Riccijevu dolasku u Kinu njegov lik i djelo postaju opet suvremeni za kineski narod, koji je okrenut procesu osuvremenjivanja i napretka.«

Godine 2001., prigodom 400. obljetnice Riccijeva ulaska u Peking, priređeni su međunarodni znanstveni skupovi u Hong Kongu (13.–17. listopada), u Pekingu (14.–17. listopada) u organizaciji Kineske akademije znanosti i Instituta Ricci isusovačkog sveučilišta iz San Francisca (USA), kao i skup na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu (24.–25. listopada 2001.), u suradnji s Talijansko-kineskim institutom u Rimu.

Srdačno pozdravljajući rimski skup koji se održavao pod geslom »Matteo Ricci za dijalog između Kine i Zapada«, Papa je poslao 24. listopada 2001. posebno pismo. U njemu Sv. Otac, između ostaloga, ističe: »Četiri stoljeća nakon dolaska Mattea Riccija u Peking moramo se zapitati koja je poruka koju on nudi kako

velikom kineskom narodu tako i Katoličkoj crkvi, s kojima je uvijek osjećao duboku povezanost i koji ga iskreno cijene i vole. Jedan od vidova koji Riccijevo djelo u Kini čini originalnim i uvijek aktualnim jest *duboka simpatija* koju je on od početka gajio prema kineskom narodu u cjelini njegove povijesti, kulture i tradicije. Mala *Rasprava o prijateljstvu* koja je imala velik uspjeh u Kini, još od prvog izdanja u Nankingu 1595., te brojna prijateljstva koja je uvijek njegovao za svojih 28 godina života u Kini, ostaju neosporno svjedočanstvo njegove vjernosti, iskrenosti i bratskih osjećaja prema narodu koji ga je prihvatio. Ovi osjećaji i duboko poštivanje prema kineskoj kulturi poticalo ga je da proučava, tumači i razlaže klasičnu konfucijansku tradiciju, i da tako ponudi novo vrednovanje kineskih klasika.«

Sveti Otac nastavlja: »Već od prvih susreta s Kinezima o. Ricci je postavio svu svoju znanstvenu i apostolsku metodologiju na dva stupa kojima je ostao vjeran sve do smrti, unatoč brojnim teškoćama i neshvaćanjima, unutarnjim i vanjskim: *prvo*, kineski neofiti — novoobraćenici — prihvaćajući kršćanstvo, ni na koji način nisu se morali odreći vjernosti prema svojoj zemlji; *drugo*, kršćanska objava o tajni Boga nije nipošto uništavala, nego naprotiv vrednovala i dopunjavala bogatu staru kinesku religioznu, etičku i duhovnu tradiciju. Kao što su u prvim stoljećima učinili crkveni Oci u susretu Kristova Evanđelja i grčko–rimske kulture, tako je i pater Ricci strpljivo radio na inkulturaciji kršćanstva u Kini, tražeći uvijek zajedničko područje razumijevanja s bogatim darovima te velike zemlje.«

Zaključak

Prijašnja istraživačka putovanja između Zapada i Kine nisu ostvarivala kulturalnu razmjenu. Tek dolaskom Družbe Isusove o. Matteo Ricci postao je most koji je približio dva dotad nepoznata kulturalna svijeta i omogućio kulturalnu razmjenu i uzajamno duševno i duhovno obogaćivanje: Kini je donio znanost, matematiku, kartografiju i kršćanski humanizam Zapada, a Zapad je pak obogatio poznavanjem kineskog jezika i kulture, filozofije i religije, te pobudio želju za što boljim upoznavanjem Kine i omogućio stvaranje nove znanosti — sinologije.

Talijanski popis najvažnijih Riccijevih djela na kineskom te hrvatski prijevod

Nakon prikaza Riccijevog života i rada donosim i popis djela koja bi mogla zanimati čitatelje, prije svega stručnjake koji bi se njima mogli baviti.

Carta geografica completa dei diecimila regni della terra — Potpuni zemljovid deset tisuća kraljevstava svijeta.

I dieci comandamenti di Dio trasmessi dagli antenati — Deset zapovijedi Božjih prenesenih od predaka.

Carta geografica completa dei monti e dei mari — Potpuni zemljovid planina i mora.

Circa l'amicizia — O prijateljstvu.

Metodo mnemotecnico — Vještina pamćenja.

Saggio sull'attività dei quattro elementi — Ogljed o djelovanju četiriju elemenata.

Otto canzoni per clavicembalo occidentale — Osam pjesama za zapadni čembalo.

Misteriosa carta delle due forme — Tajanstvena karta dviju Zemljinih polutki.

Elementi di geometria — Gemometrijski oblici.

Guida del calcolo con confronti letterari — Priručnik praktične aritmetike.

Astrolabio e sfera con figure e commento — Astrolab i zvjezdano nebo.

Confronto del perimetro delle sfere — Usporedba perimetra neba.

Circa le costellazioni — O zvjezdama.

Carta geografica completa dei monti e dei mari — Potpuni zemljovid planina i mora.

Il disco solare è più grande di quello terrestre; il disco terrestre è più grande di quello della luna — Sunce je veće od Zemlje, a Zemlja je veća od mjeseca.

Trattati sul cielo e sulla terra — Rasprave o nebu i zemlji.

Genuina nozione di Dio — Prava spoznaja Boga.

Le venticique sentenze morali — Dvadeset pet moralnih sentencija.

I dieci capitoli di un uomo strano — Deset poglavlja neobičnog čovjeka.

Sommario della dottrina cattolica — Jezgra katoličkog nauka.

Dichiarazione della dottrina cattolica — Tumačenje katoličkog nauka.

Literatura:

BETRAY, Johannes S. V. D., *Die Akkommodationsmethode des P. Matteo Ricci S. J. in China*, Analecta Gregoriana, Cura Pontificiae Universitatis Gregoriana edita, vol. LXXVII, Series Facultatis missiologicae, Sectio B (n. 1), Romae, apud aedes Universitatis Gregoriana, 1955.

BORTONE, Fernando S. J., *P. Matteo Ricci S. J. Il «saggio d'Occidente»*, Desclee&C. — Editori Pontifici — Roma, 1965.

DICZIONARIO HISTORICO DE LA COMPANIA DE JESUS BIOGRAFICO-TEMATICO, Charles E. O'Neill, S. J., Joaquín M.ª Domínguez, S. J. (Directores), vol. IV, Institutum Historicum S. J., Roma — Universidad Pontificia Comillas, Madrid 2001.

FONTI RICCIANE, *Storia dell'introduzione del Cristianesimo in Cina*, scritta dal P. Matteo Ricci S. J., edita e commentata dal P. Pasquale M. D'Elia S. J., Roma, vol. I, 1942; vol. II e III, 1949.

FRÈCHES, José, *La sinologie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1975.

GENTILI, Otello, *L'apostolo della Cina, p. Matteo Ricci S. J. (1552.–1610.)*, Tipografia poliglotta Vaticana, 31982. — Hrvatski prijevod: *Apostol Kine p. Matteo Ricci, DI (1552.–1610.)*, Zagreb, Biblioteka Svjedoci i uzori, knjiga 5, FTI, 2002.

Opere Storiche del P. Matteo Ricci, edite dal P. Pietro Tacchi Venturi S. J., vol. I »I commentari della Cina«, Macerata, 1911.; vol. II »Le lettere dalla Cina«, Macerata, 1913.

PAPE JEAN PAUL II., *Message pour le IV Centenaire de l'arrivée à Peking du Père Matteo Ricci*, Agence internationale Fides — N 4185 — 2 novembre 2001–NF 653.

SPALATIN, Christopher, S. I., *Matteo Ricci and a Confucian Christianity*, Rome, Gregoriana, 1974.

STÜRMER, Ernst, *Vorstoss zum Drachenthron*, Missionare, die Geschichte machten: Matteo Ricci (China), Verlag St. Gabriel, Mödling — Steyler Verlag, St. Augustin, 1978.

TOYNBEE, Arnold, *La Chine d'hier à aujourd'hui*, Elsevier–Bordas, Paris–Bruxelles, 1981.

*THE JESUIT, MATTEO RICCI (1552 — 1610) — APOSTLE TO CHINA**On the 450th Anniversary of his Birth*

Vladimír HORVAT

Summary

In the introduction the author emphasizes that St. Francis Xavier's desire to christianize China was fulfilled by a fellow religious, the Jesuit Matteo Ricci, born on October 6, 1552, less than two months before Xavier's death. Subsequently, the author illustrates the course which Ricci's life had taken. Ricci left his birthplace, Macerata, to go to Rome and study law, as his parents had wished, however, in 1571 he entered the Jesuit novitiate. During his years as student of philosophy and science, he asked to be sent on a mission. The request was granted. He studied theology in Goa, and in 1580 was ordained into the priesthood, after which he was sent to Macao, and from there entered China on September 10, 1583 together with Fr. Ruggieri. Ricci mastered the Chinese language and was thus able to write books and give lectures on the sciences, mathematics, geography and also Christianity, for which the Chinese demonstrated an interest. His place of residence frequently varied until the emperor invited him to Peking in 1601. He intuitively felt that the fundamental method for success in his missionary ministry was inculturation. Ricci adjusted to the Chinese Mandarin scholars totally. He demonstrated an appreciation for Chinese culture, philosophy and religion. He noted the connection between Confucianism and Christianity and introduced the use of the Chinese language in the rites of the Catholic Church. Ricci became the bridge between two totally unfamiliar cultures, bringing Western science and Christianity to China and new scientific discoveries from China to the West: he made both dialogue and mutual enrichment possible. The Chinese call him Li Madou, they visit his grave and consider him the most distinguished of all foreigners ever to have resided in China. His name has been entered into the Chinese national encyclopaedia.